

Furua – et hus med mange historier

Hvordan lever det immaterielle i det materielle? På Ullensaker museum finnes et hus – Furua, som rommer et mangfold av historier fra romanifolket

Et viktig kulturminne

Furua ble bygget på slutten av 1800-tallet av Julius Furua og huset var en del av flere småhus som ble oppført i nærheten av Gardermoen. I 1920-tallet fikk Ludvig Karlsen, som var av romanislett, overta huset. Familien Karlsen bodde deretter i tre generasjoner i huset. Med Gardemo-utbyggingen i 1980-tallet sto huset til å bli revet, men dette ble forhindret og huset ble flyttet til Gardemoen Kulturpark og inngår i dag som del av bygningssamlingen til Ullensaker museum. Primus motor i flyttingen var stifteren av Evangeliesenteret Ludvig Karlsen, som var barnebarn til den første Ludvig Karlsen og dessuten vokst opp i huset. Han ønsket å bevare Furua som et kulturminne som skulle fortelle om romanifolket og dets historie.

Det var en fremsynt tankegang på 1980-tallet, der romanifolkets historie av mange ble fortiet. Huset står i dag som et historisk dokument som fysisk forteller om historien til en minoritet som har opplevd massive overgrep fra majoritetsbefolkningen.

Ved flyttingen og bevaringen av Furuå på 1990-tallet var det et sterkt engasjement fra direkte etterkommere til husets tidligere beboere for at bevare huset mest mulig slik som det var og det ble gjort en stor innsats for å samle gjenstander som hadde tilhørt familien og romanimiljøet. Betydningen av at direkte etterkommere og personer med tilknytning til miljøet har innrettet stedet gjør historien mer levende.

I dag blir Furuå besøkt ved spesielle anledninger av romanifolket. Stedet har en spesiell betydning ikke kun som historisk minne, men også som samlingssted i nutiden for folk med tilknytning til romanimiljøet. Dette gjør huset til et levende kulturminne.

Utfordringer

Akershusmuseet har i sin strategiplan for 2013-16 som mål å øke forståelsen og kunnskapen om det flerkulturelle Akershus og i den forbindelse ønsker museet å reflektere mange ulike aspekter av fylkets mangfoldige historie i sin formidlingsvirksomhet. Akershusmuseet er inne i en utviklingsprosess, der vi ønsker å rette søkelyset på oss selv som historieproduserende institusjon. Hvilke historier forteller vi? Hvordan gjør vi det? Og hva med historiene, som av ulike grunner ikke blir fortalt? Kan vi bli bedre til å fortelle dem?

Ullensaker museum er en avdeling i Akershusmuseet, som i de kommende årene ønsker å gjøre tiltak for å gjøre historien til romanifolket levende og vedkommende for alle med utgangspunkt i huset Furuå. Ullensaker museum har et begrenset budsjett og ikke så mange besøkende som Akershusmuseets mellomstore og store avdelinger. Dette skaper vanskelige økonomiske rammer for dyre formidlingsopplegg. Museet ønsker derfor å satse på å bli bedre til å fortelle Furuås unike historie ved hjelp av digitale verktøyer, skilt og annet informativt materiale, samt å inkorporere romanifolkets historie i utstillinger med andre tema, eks. skolehistorie.

Som materielt kulturminne trenger Furuå løpende vedlikehold. Det er ikke innlagt elektrisitet i huset og det er et ønske på sikt å få dette lagt inn. En ekstraordinær omkostning som dette er kun mulig å bekoste med eksterne midler.

Samarbeid med romanifolket

Ullensaker museum ønsker å samarbeide med romanifolket mest mulig når det gjelder formidlingen av Furuå. Vårt foreløpige samarbeid med Romanifolkets Riksforbund representert ved Kai-Samuel Vigard og Nora Christin Pettersen har vært meget inspirerende og positivt. Museet er av den overbevisning at historien fortelles best av dem som er en del av den, og ønsker at romanifolket skal ha eierskap til de historiene som formidles om det på Ullensaker museum.

Det immaterielle i det materielle

Hvordan formidler man noe immateriell via det materielle? I huset furua er det en helt spesiell atmosfære som griper de besøkende. Nora Christin Pettersen er etterkommer til familien som bodde i Furua. Med hennes engasjerende fortellerstemme og bilder fra huset ønsker vi å formidle hvorfor vi er fascinert av Furuas historie.

Det er meg fortalt.....

Furua var del av en liten klynge av hus med flere familier av romanislekt. Det var stor hjelpsomhet og raushet, også når det gjaldt andre reisene familier som hadde behov for et overnattingssted. I Furua ble det født mange barn, også av andre enn familien selv, idet gravide fra romanifolket fikk lov å hvile og føde her. Luken over vinduet har en spesiell historie idet barn erindrer å ha blitt gjemt her for barnevernet.

I gangen møtes man av hesteutstyr, til venstre for døren inn til stua henger en svepe og på kjøkkenet finner man en figurhest, nærværet av hest er til stede i huset. Romanifolket var kjent for å være flink med hester og hesten var en kjær del av familiens liv og uunnværlig på reisene. I 1951 ble det ved lov forbudt omreisende å holde hest. En foranstaltning mot romanifolket som gjorde det nesten umulig å drive omreisende handel.

Kjøkkenet var lyst og vennlig. Her var det plass til store og små og ofte var det mange som delte måltider i dette rommet.

At holde både familien og hjemmet rent og pent var viktig. Kvinnene i familien var opptatt av hygiene og det var mange regler for renslighet.

Kaffedrikking var en viktig del kulturen. Komfyr og kokekaffe forteller om gjestfrihet.

Det var mange flinke håndverkere blant romanifolket. Trådarbeid er en av de mer kjente håndverk til folket.

Stua var en viktig del av familiens liv. Den er møblert lik majoritetssamfunnets stuer for småkårsfamilier, men små detaljer forteller om familiens minoritetsbakgrunn.

Ved senga henger taterkniven og forteller dels historien om et flott håndverk og mannlig stolthet, men også en historie om utrygghet og behov for å kunne forsvare seg.

På et bord finner vi reparasjonsverktøy og klokker. Mange livnærte seg med reparasjonsarbeid. En pung med mønter forteller om talentet for handel.

Troen hadde en stor plass i hjemmet. Troen ga trøst og styrke. Fedrelandskjærligheten var også til stede på tross av overgrep og urettferdigheter romanifolket ble utsatt for.

I dag er Furua et betydningsfull materielt kulturminne som formidler de immaterielle historiene til romanifolket.